

Het Retabel in de Koepelkerk van Maastricht

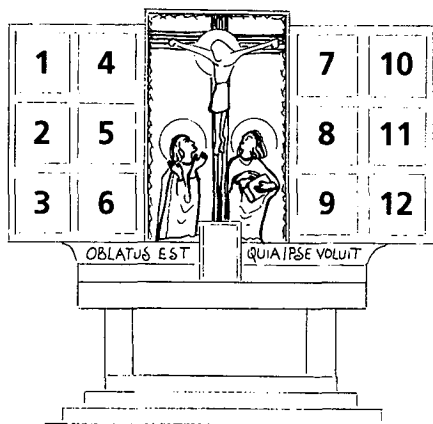

Het Retabel in de Koepelkerk van Maastricht

Algemene gegevens

Het retabel in de Koepelkerk is een drieluik. Het middendeel is uit de Utrechtse Edelsmidse van Leo en Jan Eloy BROM. Het is uitgevoerd in geel koper en dateert uit ca. 1925. De achter-glas-schilderingen in de uitslaande vleugels zijn in 1960 vervaardigd door Herman HOLLEWAND.

Middendeel

Het middendeel toont de gekruisigde Jezus met Maria en Johannes. De kruisigingsscene wordt buiten Jerusalem gesitueerd. Op de achtergrond is het silhouet van de stad nog vaag zichtbaar. Uit de sterrenhemel valt af te leiden dat er diepe duisternis heerst. Boven het hoofd van de Gekruisigde zijn zon en maan te zien. De kunstenaars hebben het ogenblik van Jezus' sterven willen uitbeelden. De gebaren van Maria geven daar blijk van. Dit geladen moment wordt verwoord in het opschrift aan de voet van het retabel: OBLATUS EST, QUIA IPSE VOLUIT.

De vertaling van deze woorden luidt: "Hij is geofferd, omdat Hij dit zelf wilde". Zij brengen ons de Lijdende Dienstknecht van Jahweh in herinnering: " Hij had de zonden van velen op zich genomen en kwam zo voor de opstandigen op. " (Jes., 53, 12)

Ook Jezus is een Lijdende Dienstknecht van God. Zijn kruisdood is een offer uit liefde. Zijn solidariteit sluit alle mensen in. Daarom is Zijn offer aan God zo alomvattend en volmaakt.

Aan de voet van het kruis staan Maria en Johannes. Johannes houdt zijn blik onafwendbaar op Jezus gericht. Alles wat hij als directe ooggetuige mocht meemaken, zal hij later optekenen. Daarom houdt hij in zijn fraai gevormde handen een boek vast.

De gewijde traditie heeft aan Johannes een vijftal geschriften uit het Nieuwe Testament toegeschreven. Het zijn het Vierde Evangelie, de drie Brieven en het Boek van de Openbaring.

De 12 taferelen op de zijluiken beelden visioenen uit. Deze visioenen staan in het Boek van de Openbaring.

Dit boek vormt het sluitstuk van de nieuw-testamentische geschriften. Afkomstig uit eerste eeuw, onthult het dat er in de toekomst redding daagt. God zal ingrijpen ten gunste van Zijn noodlijdende volk. Hij zendt Zijn afgezant samen met een hemels leger. Dat zal gepaard gaan met grote rampen.

Samen met het middenpaneel vormen de visioenen één meditatie over Jezus' verlossingsdood. In heel de meditatie staat Jezus als het Lam Gods centraal. Hij is de hoofdrolspeler in een drama, dat heel de schepping omvat. Sint Petrus verklaart hierover:

" U bent verlost door het kostbaar bloed van Christus, het Lam zonder vlek of gebrek, dat uitverkoren was vóór de grondlegging van de wereld, maar pas op het einde van de tijden is verschenen, omwille van U. " (1 Petr., 1, 19 - 20)

Johannes' visioenen over de op handen zijnde rampen, het eindgericht en het herstel van Gods Rijk zijn uitgedrukt in raadselachtige beelden. Zij wijzen vooruit naar een beslissend moment. Dan wordt strijd geleverd tussen de machten van Goed en Kwaad. God en Zijn Zoon Jezus, de Mensenzoon, voeren het goede kamp aan. Zij strijden tegen veelkoppige monsters, de dragers van het kwaad. De inzet is het herstel van de liefdesband tussen God en mens. Door de overwinning van het goede wordt een vloek ongedaan gemaakt. Die rustte op het mensdom sinds de zondeval van Adam en Eva.

Van een man en vrouw zal het ook nu afhangen of de droom van God en mensen ooit waar wordt. De duivelse macht, uitgebeeld als de grote draak en de oude slang, doet alles om dit heilsplan te verijdelen. In het Boek van de Openbaring hebben zij het vooral gemunt op de Vrouw, die in verwachting is. Deze Moeder en haar Zoon worden als de nieuwe Adam en Eva dragers van de Belofte. Hun geestelijk nakomelingschap zal delen in de eindoverwinning.

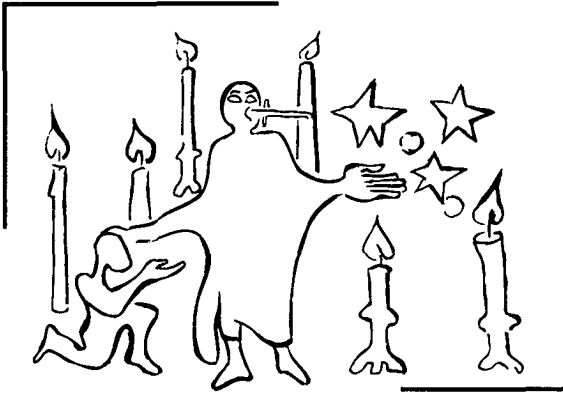
De beslissende aanzet tot deze zege is de vrijwillige offerdood van Jezus. Hij is de " Laatste Adam. " Zijn dood maakt de vloek ongedaan en herstelt het verbond.

Maria, Moeder van de Verlosser én Medeverlosseres, deelt als eerste in de verlossende kracht van Jezus' sterven. Naast haar goddelijke Zoon, zouden wij haar de " Laatste Eva " mogen noemen. In de traditie van de Kerk is Maria de Vrouw, die het hellemonster onder haar voeten verplettert. Zo bant zij het kwaad voor altijd uit. Als eerste wordt zij met ziel en lichaam in de Nieuwe Hemel opgenomen.

Zijluiken

Wij zullen nu elk van de twaalf scènes toelichten en verbinden met toepasselijke passages uit het Boek van de Openbaring zelf en uit het Johannes-Evangelie. Zoals de tekening op pagina 2 aangeeft, beginnen wij met de taferelen op het linker zijluik en volgen de eerste reeks van boven naar beneden. Deze richting stemt overeen met de volgorde in het Boek van de Openbaring.

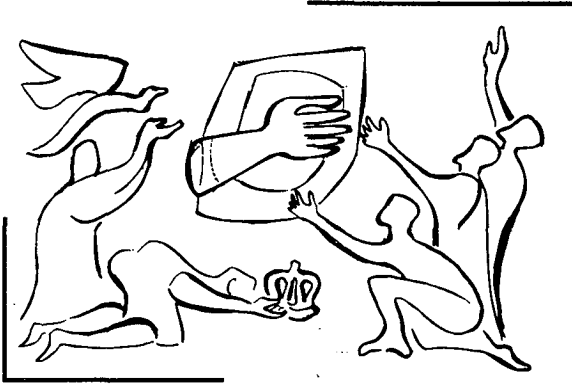
1 De Mensfiguur

Centraal staat een in het wit geklede mensfiguur. Hij is omgeven door brandende kaarsen en sterren. Uit zijn geopende mond komt een tweesnijdend zwaard. Zijn linkerhand maakt een gebaar van goddelijke macht. Met zijn rechterhand raakt hij het gezicht van een geknielde mens aan. De centrale figuur is Jezus, de Menszoon. De ander zou de ziener Johannes kunnen zijn.

Apoc., 1, 12 - 20: " Ik keerde mij om, om te zien wie mij had aangesproken. En toen ik mij omkeerde, zag ik zeven gouden kandelaars, en tussen de kandelaars iemand als een Menszoon, gekleed in een gewaad dat tot de voeten reikte, en met een gouden gordel om zijn borst. Zijn hoofdhaar was wit als sneeuw-witte wol, en zijn ogen vlamden als vuur. Zijn voeten waren als koperbrons dat in de oven is gegloeid, en zijn stem klonk als het gedruis van vele wateren. In zijn rechterhand had Hij zeven sterren, uit zijn mond kwam een scherp, tweesnijdend zwaard, en zijn gelaat schitterde als de zon in haar kracht. Toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten. Maar Hij legde zijn rechterhand op mij en zei: " Wees niet bang. Ik ben het, de eerste en de laatste, de levende. Ik was dood, en zie, Ik leef tot in alle eeuwigheid, en ik heb de sleutels van de dood en het koninkrijk. Schrijf op wat u gezien hebt, zowel wat nu is als wat hierna zal gebeuren. Dit is het geheim van de zeven sterren die u in mijn rechterhand gezien hebt, en van de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn de engelen van de gemeenten, en de zeven kandelaars zijn de zeven gemeenten. "

2 De Hand

In een rood aureool is de reusachtige hand van de Mensenzoon te zien. Zij is identiek met de hand van de in het wit geklede figuur in scene 1. Later zal deze hand terugkeren in scene 9. De aureool rondom de hand is als een gouden cirkel of stralenkrans. Het maakt het heilige zichtbaar. Ook op het middenpaneel dragen de drie hoofdpersonen ieder een aureool.

In Spanje komen zulke handen vaak voor op romaanse muurschilderingen. Een bekende afbeelding wordt bewaard in Barcelona. Het frescofragment stamt uit 1125 en is afkomstig uit de kerk van Sant Climent de Taull in Lerida. De hand is hoog in de absis zichtbaar. Zij wordt omgeven door gekleurde concentrische cirkels. De hand geeft te kennen dat God verborgen is. Toch breekt die hand door de gesloten aureool heen. De Verborgene zoekt toenadering tot de wereld. God blijft niet ver weg. Hij steekt Zijn hand uit en grijpt in de geschiedenis van de mensheid in. Hij is een God-met-hen.

De uitgestoken hand wordt omgeven door vijf mensen en een vogel. Deze vertegenwoordigers van de 24 oudsten drukken met opgeheven handen hun eerbied uit voor de hand. Een van hen legt er zijn kroon bij neer. Een opvliegende vogel maakt symbolisch Gods Geest zichtbaar.

Apok., 4, 9 - 11: " Telkens als de dieren heerlijkheid, eer en dank brengen aan Hem, die op de troon zetelt en die leeft tot in alle eeuwigheid, vallen de vierentwintig oudsten neer voor Hem die op de troon zetelt, om Hem te aanbidden die leeft tot in alle eeuwigheid. Zij werpen hun kronen neer voor de troon, terwijl zij uitroepen: Waardig bent U, onze Heer en onze God, de heerlijkheid en eer en de macht te ontvangen; want U hebt het heelal geschapen: door uw wil ontstond het en werd het geschapen. "

3 Het Lam

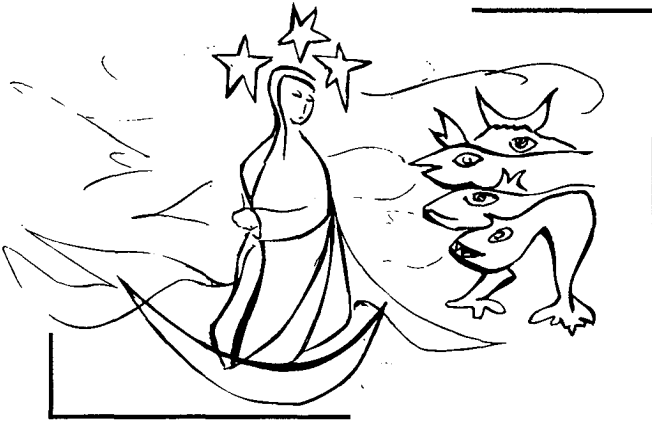
Centraal staat hier een lam met een vuurrood aureool rondom de kop. Het dier staat in een geel aureool. Geel is de kleur van Gods heiligheid. Rode vlekken op de borst en tussen de voorpoten geven aan dat het dier gewond is. Om deze afbeelding heen wekken vlakken in licht- en donkerblauwe tinten de suggestie van

opstijgende wierook. Daarin komen lof en aanbidding van omstanders tot uitdrukking. Twee bekkens met gebrande wierook worden in aanbidding opgeheven door twee knielende mensfiguren. Aan de rechterzijde zijn twee harpspelende personen te zien. Een vliegende vogel symboliseert de aanwezigheid van Gods Geest.

Apok., 5, 6 - 8: " Toen zag ik midden voor de troon en omgeven door de vier dieren en oudsten een Lam staan. Het zag eruit alsof het geslacht was en Het had zeven hoorns en zeven ogen - dit zijn de zeven geesten van God, uitgezonden over heel de aarde. Het Lam kwam dichterbij en nam het boek uit de rechterhand van Hem die op de troon zetelt. Toen Het de boekrol genomen had, vielen de vier dieren neer voor het Lam, evenals de vierentwintig oudsten, elk met een citer in de hand en met schalen vol reukwerk - dat zijn de gebeden van de heiligen. "

Apok., 8, 4: " De rook van het reukwerk steeg, samen met de gebeden van de heiligen, uit de hand van de engel omhoog, voor het aanschijn van God."

4 Het Monster en de Vrouw

Een veelkoppig monster met hoorns belaagt een vrouw. De staart van het beest zwiept over heel de bovenhelft van de scene. De kleur geel op de schoot van de Vrouw geeft aan dat zij in gezegende staat verkeert. Om haar hoofd heen cirkelen stralende sterren. Aan haar voeten staat een sikkelvormige maan.

Op 15 Augustus, de feestdag van Maria Tenhemelopneming, is de lezing:

Apok., 11, 19 a; 12, 1. 3 - 6a. 10ab: " De tempel van God in de hemel ging open en er verscheen een groot teken aan de hemel: een Vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. Toen verscheen aan de hemel een ander teken: een grote, vuurrode Draak. Het had zeven koppen en tien hoorns en op elke kop een diadeem. En zijn staart vaagde een derde deel van de sterren des hemels weg en wierp die op de aarde. En de Draak stond vóór de Vrouw die zou baren om, zodra zij gebaard had, haar kind te verslinden. En zij baarde een Kind, een Zoon, die alle volken zal weiden met een ijzeren staf. En haar Kind werd ijlings weggevoerd naar God en zijn troon. En de Vrouw vluchtte naar de woestijn waar zij een plaats heeft, door God bereid. En ik hoorde een stem in de hemel roepen: "Nu is gekomen het heil en de macht en het koningschap van onze God en de heerschappij van zijn Gezalfde."

5 Michaël

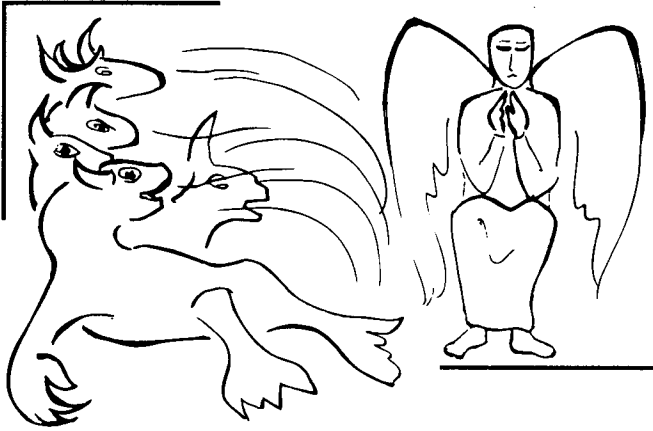

De aartsengel Michaël vecht met de draak. Hij draagt een schild met het Christus-monogram. X en P zijn de griekse beginletters van Christos. De reusachtige vleugels van de engel zijn tekenend voor Gods almacht. De binnentekening van Zijn linkervleugel accentueert de krachtige beweging, waarmee de draak on-

schadelijk wordt gemaakt. Het monster stuiptrekt na een dodelijke steek.

Apok., 12, 7 - 8: " Toen brak er in de hemel een oorlog uit. Michaël en zijn engelen vochten tegen de draak, en de draak en zijn engelen vochten terug. Maar zij hielden geen stand en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden. "

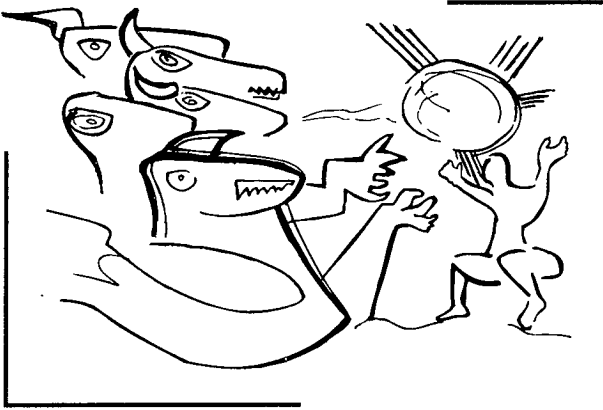
6 De Gevleugelde Vrouw

Op de linkerhelft is een veelkop-pig monster te zien. Op de rechterhelft wordt een gevleugelde vrouw in gebedshouding afgebeeld. De vrouw en het monster worden gescheiden door een watermassa. Het monster spuwt het water naar de vrouw. Het water wordt verzwolgen door de aarde.

Apok., 12, 14 - 18: " Maar aan de Vrouw werden de twee vleugels van de grote arend gegeven, om naar de woestijn te vliegen, naar de voor haar bestemde plaats, waar zij buiten het bereik van de slang wordt gevoed, een tijd en twee tijden en een halve tijd. Toen spuwde de slang uit zijn muil de vrouw water na, als een stroom, opdat die stroom haar zou meesleuren. Maar de aarde kwam de vrouw te hulp: zij opende haar mond en verzwolg de stroom die de draak uit zijn muil had gespuwd. Nu ontstak de draak in blinde woede tegen de vrouw. Hij ging weg om oorlog te voeren tegen haar overige kinderen, tegen hen die de geboden van God en de getuigenis van Jezus trouw bewaren. Hij stelde zich op op het strand van de zee. "

7 De Misleiding

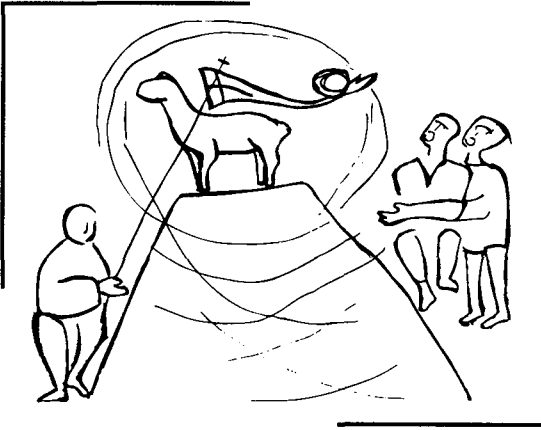

Een veelkoppig monster met hoorns en een mens worden afgebeeld. Uit de uitgestrekte armen van de mens valt op te maken dat hij het monster volgt en ook een afgodsbeeld aanbidt. Dit beeld tekent zich af op de voorgrond. Het is nauwelijks te onderscheiden van het monster. Een zon aan de rechterzijde verbeeldt het vuur

uit de hemel. Daarmee tracht het monster aardbewoners te misleiden.

Apok., 13, 11 - 15: " Toen zag ik een ander beest. Dit rees op uit de aarde. Het had twee hoorns als een lam, maar het sprak als een draak. Alle macht van het eerste beest oefent het uit voor diens ogen. Het bewerkt dat de aarde en haar bewoners het eerste beest aanbidden, waarvan de doodwond genezen was. Het verricht grote tekenen; het laat zelfs vuur uit de hemel op aarde neerdalen ten aanschouwe van de mensen. Het misleidt de bewoners van de aarde, door de tekenen die het verricht in opdracht van het beest. Het haalt hen ertoe over om een beeld op te richten ter ere van het beest dat door het zwaard werd gewond maar in leven bleef. Hem werd zelfs toegestaan levensadem te geven aan het beeld van het beest, zodat het kon spreken en kon bewerken dat allen die het beeld van het beest niet aanbaden, ter dood werden gebracht. "

8 Het Paaslam

Met vliëgend vaandel staat het Paaslam zegevierend op een verheven plaats. Het is de tempelberg Sion, waar dierenoffers werden gebracht. Hier wordt Gods eniggeboren Zoon geslachtefferd als een gaaf lam. Het lam wordt helemaal omgeven door een reusachtig aureool in rode kleur. Het drukt de grootheid van Jezus' offerdood uit. Ook hier weer een drietal mensfiguren, waarvan er een (de ziener) met zijn rechterhand gebaart in de

richting van het Lam. De twee anderen zingen Gods lof.

Apok., 14, 1 - 5 : " Weer keek ik toe, en zie, daar stond het Lam op de berg Sion, en met Hem honderdvierenveertigduizend mensen. Die droegen zijn naam en de naam van zijn Vader op hun voorhoofd geschreven. Ik hoorde uit de hemel een geluid als het gedruis van vele wateren en het dreunen van de donder. Het geluid dat ik hoorde, was de klank van citerspelers die op hun citers speelden. Zij zongen een nieuw lied, staande voor de troon en voor de vier dieren en de oudsten. Niemand kon het lied leren behalve de honderdvierenveertig, die van de aarde zijn vrijgekocht. Zij zijn het die zich niet met vrouwen hebben bevlekt, maar maagdelijk zijn gebleven; zij volgen het Lam waarheen het ook gaat. Zij zijn vrijgekocht als de eerstelingen van de mensheid, voor God en het Lam. In hun mond is geen leugen gevonden: zij zijn zonder smet. "

9 Het Teken

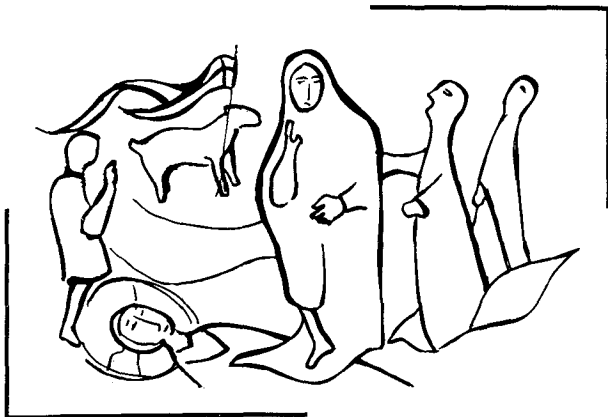

Centraal staan in een cirkelvormig teken een hand, een lam en een opvliegende vogel. De gele hand is nagenoeg gelijk aan de handen in het eerste en tweede tafereel. Het teken wordt weerspiegelt in een glazen zee. Rondom het teken staan vijf mensfiguren. De meest herkenbare onder hen is Mozes, de wetgever. Hij is te herkennen aan de stenen tafelen en de lichtstralen op zijn voorhoofd. De vier

overige toeschouwers zijn naamloos. Zij vertegenwoordigen Gods getrouwen van de vier windstreken. Twee van hen staan in aanbidding voor het teken. De andere twee maken gebaren van lofprijzing en zingen het lied van Mozes, de dienstknecht van God. Jezus en Mozes zijn beiden dienstknechten van de ene God. Zijn Geestkracht wordt ook hier gesymboliseerd door de vogel, zoals in de tafereelen 2 en 3.

Apok., 15, 1 - 4: " Toen zag ik een ander teken in de hemel, groot en wonderbaar: zeven engelen met de zeven laatste plagen, want daarmee bereikte Gods woede zijn einde. Ik zag een zee als van glas, met vuur gemengd, en hen die over het beest en zijn beeld en het getal van zijn naam hadden gezegevierd, zag ik op die glazen zee staan, met de citers van God. Zij zongen het lied van Mozes, de dienstknecht van God, en het lied van het Lam: " Groot en wonderbaar zijn uw daden, Heer, God, Albeheerser. Rechtvaardig en waarachtig zijn uw wegen, Koning van de volken. Wie zou geen ontzag hebben voor U, Heer en uw naam niet verheerlijken? Want U alleen bent heilig. Alle volken zullen komen en U aanbidden, omdat uw rechtvaardige oordelen openbaar zijn geworden. "

10 De Bruid van het Lam

Een vrouw in witte kleren treedt energiek naar voren. Met behulp van dunne rode lijnen wordt er een innige band getypeerd tussen haar en het zegevierende Paaslamb. Zij is de Bruid van het Lam. Zij is de Mystieke Kerk, Jezus' Bruid. Haar gewaad en sluier zijn in wijde plooiën gedrapeerd. Het wit schept een nauwe band tussen de bruid en haar bruidsjonkers,

de heiligen. Ook hier merken wij weer de ziener-verteller op, die zich bevindt op de linkerszijde. Op de benedenzijde van het tafereel ligt een tweede mensfiguur uitgestrekt. Op zijn aureool zijn vage aanduidingen van een kruis zichtbaar. Het is de Gekruisigde, die als de graankorrel in de aarde sterft en zo Zijn Kerk het Leven schenkt. Naast de ziener zijn er nog twee aanwezigen als getuigen aanwezig.

Apok., 19, 6 - 8: " Toen hoorde ik een geluid als van een grote menigte en als het gedruis van vele wateren en als het gedreun van zware donderslagen, en zij riepen: " Alleluja! De Heer onze God, de Albeheerser, heeft zijn koningschap aanvaard. Laat ons verheugd zijn en juichen en Hem eer bewijzen: de tijd is gekomen voor de bruiloft van het Lam, zijn bruid heeft zich al klaargemaakt. Haar is het vergund zich te kleden in linnen, wit en smetteloos, want het linnen symboliseert de goede daden van de heiligen. "

Joh., 12, 24: " ... Als een graankorrel niet in de akkergrond sterft, blijft hij onvruchtbaar. Maar hij moet sterven, alleen dan brengt hij rijke vruchten voort. "

11 De Ruiters

Op een wit paard zit een mensfiguur met schitterende ogen. Op zijn hoofd staan talloze kronen. Uit zijn mond komt een zwaard, zoals in tafereel 1. Rode monsters, die het Kwaad voorstellen, staan afgebeeld op de benedenhelft. Zij komen in verdrukking en worden als druiven in een perskuip vertrapt onder de hoeven van het paard.

Hun vlees wordt verslonden door een groene vogel. Bij het hoofd van het paard bevindt zich een mens. Hij maakt hetzelfde verwijzend gebaar als op tafereel 9. Het is weer de ziener zelf, zoals ook op de tafereelen 8, 10 en 11. Rechts is er een lichtbron te zien. Deze staat rechtstreeks in verbinding met de ruiter in zijn geel aureool. In de lichtbron bevindt zich een engel met gespreide vleugels. Hij roept de vogels op om de slachtoffers van de hemelse ruiters te verslinden.

Apok., 19, 11 - 18: " Toen zag ik de hemel open, en daar was een wit paard; zijn berijder heet Getrouw en Waarachtig, en Hij oordeelt en voert oorlog op rechtvaardige wijze. Zijn ogen vlammen als vuur; op zijn hoofd draagt Hij vele diademen met daarin een naam gegrift die niemand kent behalve Hij. Hij is gehuld in een mantel, gedoopt in bloed. Zijn naam luidt: Het Woord van God. Op witte paarden volgde het hemelse leger Hem, gekleed in smetteloos wit linnen. Uit zijn mond komt een scherp zwaard, waarmee Hij de volken zal neerslaan. Hij zal ze weiden met een ijzeren staf. Hijzelf treedt de perskuip van de wijn van de grimmige toorn van God, de Albeheerser. Op zijn mantel en dij staat een naam geschreven: Koning der koningen en Heer der heren.

Daarna zag ik een engel die op de zon stond. Met luide stem riep hij tot alle vogels die hoog in de lucht rondvlogen: "Kom, verzamel u aan de grote maaltijd van God, om het vlees te eten van koningen en legeraanvoerders, het vlees van helden, het vlees van paarden en ruiters, het vlees van allen, vrij en slaaf, klein en groot. "

12 Het Hemelse Gerecht

In deze scene is er een tweedeling tussen een hemelse en een aardse werkelijkheid. Op de bovenste helft zijn drie identieke en tronende personen afgebeeld. Zij maken allen eenzelfde gebaar. Het zijn de opperste rechters van het hemelse hof. Zij vellen vonnis bij het Laatste Oordeel. Wordt hier ook gezinspeeld op de Drieëenheid? Op de benedenhelft drijft een mensfiguur languit op de donkerblauwe golven van een

zee. Uit zijn lendenen schiet een gewas op. Het lijkt op een vruchtdragende boom. Drie aardse mensfiguren op de rechterzijde kijken naar dit tafereel. Hemel en aarde zijn hier tezamen bij het eindgericht. De levenden en de door de zee teruggegeven doden worden naar hun daden beoordeeld. Aan de vruchten ken je de boom. De levensboom herinnert de toeschouwer aan de wereld vóór de zondeval. Ook verwijst hij naar de Nieuwe Hemel en de Nieuwe Aarde. Daar is de verbondstrouw van voorheen weer hersteld.

Apok., 20, 4a: " Ik zag tronen en zij namen daarop plaats en aan hen werd het oordeel gegeven. "

Apok., 20, 11 - 13: " Toen zag ik een grote, witte troon, en Hem die daarop zat. De aarde en de hemel vluchtten weg van zijn aanschijn en hun plaats werd niet meer gevonden. Ik zag de doden, groot en klein, voor de troon staan. De boeken werden geopend. Nog een ander boek werd geopend, het boek des levens. De doden werden geoordeeld naar hun daden, zoals die in de boeken beschreven stonden. De zee gaf haar doden terug, en de dood en het dodenrijk gaven hun doden terug, en zij werden geoordeeld, op grond van hun daden. "

Apok., 22, 2: " Midden op het plein van de (hemelse Stad Jerusalem) en omgeven door de rivier stond de levensboom, die twaalfmaal vrucht draagt, elke maand eens; en zijn loof brengt de volken genezing. "

Apok., 22, 14: " Gelukkig zij die hun kleren wassen. Zij zullen recht krijgen op de levensboom en door de poorten de stad mogen binnengaan. "

Nabeschuwing

Deze toelichting bij de taferelen is een poging om het retabel toegankelijk te maken. De dichterlijke beelden zijn bovendien zó inspirerend dat elke zienswijze andere facetten kan belichten en zo een brug slaan vanuit de Schrift naar het eigen leven en omgekeerd.

De taferelen van het retabel kunnen een sleutel zijn. Zij verschaffen niet alleen toegang tot het Boek van de Openbaring maar leggen ook de binnenwereld van de toeschouwer open. Hij herkent in zichzelf ook een tweestrijd tussen goed en kwaad.

Als een gedicht drukken de beelden uit het Boek van de Openbaring iets uit over een onzichtbare wereld. Het retabel plaatst ons oog in oog met een komende Werkelijkheid. De verbeeldingskracht van de kunstenaars Brom en Hollewand maakte dit mogelijk. Zij danken hun inspiratie aan de Kerk.

November 1997

Harrie Heesters
Koen Meens